

STM 1920

Giovanni Belletti

Av Gunnar Jeanson

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikkforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

GIOVANNI BELLETTI.

AV GUNNAR JEANSON.

När man följer Jenny Lind i hennes rika verksamhet på konstens växlingsrika bana, möts man allt som oftast av ett namn, som visserligen i bredd med den frejdade sångerskans kommer något i skymundan, men likväl påkallar en viss uppmärksamhet från vår sida: jag menar GIOVANNI BELLETTI.

För den, som icke närmare känner till operan och konsertlivet under mitten av 1800-talet, står han väl numera som en tämligen bortglömd representant för tidens italienska sångkonst. Rätt nyligen har han t. o. m. av en recensent degraderats till en föga solid konstnär inom sitt område. Det kan därför vara på sin plats att i någon mån söka få fram en opartisk och klar uppfattning av sångaren och hans konst, vilket måste vara av så mycket större intresse som Belletti under flera år var engagerad vid Kungl. teatern i Stockholm, samtidigt med Jenny Lind.

De källor man har att tillgå, äro inte många och lämna överhuvudtaget ingen verkligt tillförlitlig upplysning om Bellettis levnadsbana. Utförligast äro tidningsrecensionerna och ett par uppsatser av STURZEN-BECKER¹ och FRANS HEDBERG². Jag har även begagnat mig av LINDERSKÖLDS »Biografiska Notiser» om Jenny Lind³, vilka dock — inte minst när det gäller Belletti — i allmänhet ej äro annat än avskrifter ur tidningarna. En del uppgifter om data samt repertoarförteckningar, som där meddelas, ha dock underlättat arbetet. För att erhålla en sammanfattande biografisk framställning måste man gå till GROVES »Dictionary of music and musicians» [GD], där under signa-

turen J. M. en kortfattad artikel om Belletti är intagen. Slutligen kunna nämnas HOLLAND-ROCKSTRO: »Jenny Lind-Goldschmidt» (London 1891), LUMLEY: »Reminiscences of the Opera» (London 1864) [LR] och H. F. CHORLEY: »Thirty Years' Musical recollections» I, II (London 1862), som i förbigående lämna några få upplysningar om sångaren. I det sistnämnda arbetet är han f. ö. endast nämnd till namnet men aldrig särskilt behandlad.

GIOVANNI BATTISTA BELLETTI föddes 1813 i Sarzana, en mindre stad i norra Italien. Han lär redan i sin tidiga barndom ha visat en avgjord musikalisk begåvning, »having an exceedingly delicate ear» [GD]. Han lärde sig med lätthet den ena arian efter den andra och sjöng med en underbart böjlig stämma. Fadren sände honom på inrådan av andra till en sånglärare i närheten. Snart därefter kom han till den berömda musikskolan i Bologna, där PILOTTI var föreståndare, och nu fick han under dennes personliga ledning en god undervisning i både kontrapunkt och sång. Efter fem år avslutade Belletti sina studier. Hans röst var då (enligt GD) utbildad till en vacker och jämn bariton, som han behärskade med fabulös teknisk färdighet. Man rådde honom att gå in vid scenen, men han tycks ännu ha tvekat. I stället for han till Carrara och ägnade sig t. v. åt skulptur. Så sammanträffade han med den svenske bildhuggaren Byström, som erbjöd honom att få medfölja till Stockholm. Byström bekostade allt, och när de kommit fram (1838?)¹, fick Belletti kostnadsfritt bo hos sin välgörare. Meningen var att låta Belletti debutera vid kungl. teatern, och Byström hade lovat, att om debuten ej bleve lyckad betala sångarens eventuella hemresa. Emellertid dröjde det rätt länge, innan Belletti fick tillfälle att framträda i något operaparti. De första åren lät han endast höra sig på konserter och privata musiksoaréer och var dessutom rätt mycket anlitad som sånglärare.

De år av Bellettis liv som nu infalla, t. o. m. våren 1844, äro väl de, som för oss ha mest intresse. Och det är också den enda period, från vilken vi här i Sverige äga några tillgängliga, något så när utförliga uppgifter om sångaren. Jag vill

¹ Grupper och Personnager (Jenny Lind), Sthlm 1861.

² Svenska operasångare, Sthlm 1885.

³ Handskr. i Mus. Akad:s bibl.

¹ Enl. GD skulle de kommit till Stockholm redan föregående år, 1837. Hedberg uppger 1838.

därför något längre uppehålla mig vid denna tid, särskilt de första åren.

Ser man efter uti LR och GD är det påfallande, hur Belletti nästan alltid omnämnes uti de mest berömmade ordalag. Han är »the great baritonist» [GD], hans röst välljudande och oerhört böjlig; han sjöng »in a careful, correct style, with a

Giovanni Belletti.

Litografi i Musikhist. museet, Sthlm.

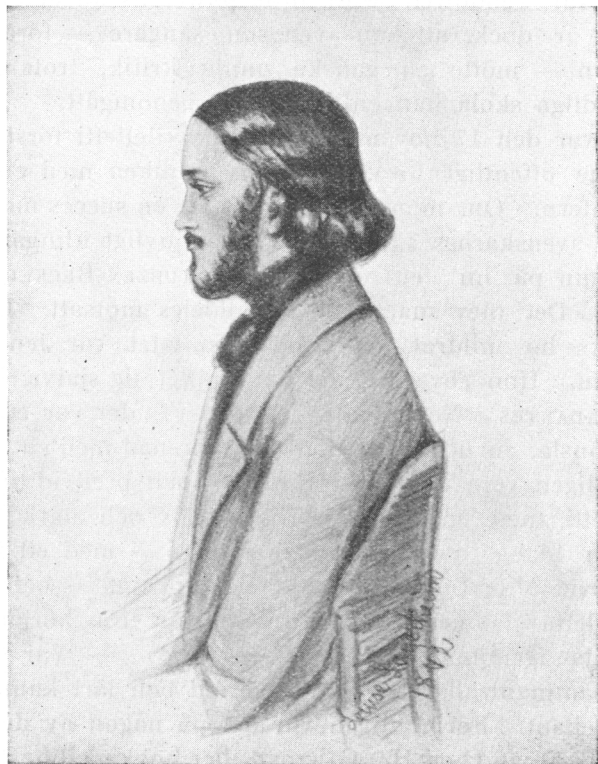
voluble delivery» [LR]. Allt som allt får man intrycket att ha för sig en högt begåvad och europeiskt berömd konstnär. Men dessa omdömen hänföra sig emellertid till åren efter Stockholms-sejouren, då sångaren alltså hunnit utbilda sin konst betydligt och redan skaffat sig en avgjord rutin genom sina uppträdanden på tiljorna vid Gustaf Adolfstorg. Det är därför inte så förvånande, att vi bland de smickrande recensioner man

gav Belletti i Stockholm även förnimma en smula missljud och spydigheter, särskilt den första tiden. Då han kom till vår lyriska scen, var det första gången han överhuvudtaget uppträdde i någon opera, och vad som vanligen anmärks på debutanter, det omogna spelet, anmärktes också här och var mot Belletti. Och att han inte heller senare av flera ansågs som någon framstående skådespelare, finner man av en del uttalanden, t. ex. i LR: att han var »endowed with little power as an actor¹». Det märkliga är dock, att han även som sångare — före debuten på operan — mötte en ganska omild kritik, trots den goda och grundliga skola han enligt uppgift genomgått.

Det var den 17 november 1838 som Belletti första gången framträdde offentligt för Stockholms-publiken med en konsert på K. teatern. Om man hade väntat sig en succès med kännedom om svenskarnes smak för »dessa ljuvligt klingande italienska namn på 'ini', 'etti' och 'oni'» (STURZEN-BECKER), bedrog man sig. Det blev snarare något alldeles motsatt. Det enda, som tycks ha mildrat det dåliga resultatet, var Jenny Linds medverkan. Hon »överträffade om möjligt sig själv» [i en duett ur MERCADANTES »Normmännen i Paris»]; det var en själ, ett liv, en känsla, en dramatisk hållning, förenad med en precision, som verkligen voro beundransvärda — och bredvid henne stod Hr. Belletti med en röst visserligen grov och stark — — — men utan klang, utan behag och renhet — med ett föredrag, som bredvid Mlle Linds var kallt och orörligt — och till råga på allt detta detonerade sångaren nästan från början av duetten ända igenom» (Dagl. All. ^{18/11} 38). — Var och hur Belletti sammanträffat med Jenny Lind och lärt känna henne är icke bekant. Förmodligen var det på någon av de halvpri-vata musikaftnar (hos Hr. CARTONI eller hovkapellmästare BERWALD), vilka då alltsom oftast anordnades. Troligt är emellertid, att Belletti och Jenny Lind från början sympatiserat, och deras vänskap blev sedan ett vackert bevis på verkligt varaktig, ömsesidig tillgivenhet och beundran. Under de följande åren uppträdde de mycket ofta tillsammans, både på operan och konserter, och, som vi sedan skola se, fortsatte de på 50-talet sina gemensamma triumftåg i England, Paris och Amerika.

¹ Andra däremot framhålla just hans dramatiska begåvning, speciellt i buffa-facket. Närmare härom längre fram.

Men ännu hade dock inga triumfer vunnits i Stockholm för Bellettis vidkommande! Man var naturligtvis ovan vid den nya »milanesiska sångmetoden». Därtill kom, att sångaren, som dessutom besvärades av indisposition ännu inte tycktes ha utvecklats och kultiverat alla sina röstmöjligheter. Kritiken var därför rätt enstämmig i sin uppfattning, och jag återger för fullständighetens skull det väsentliga i Aftonbladets recension

Giovanni Belletti.

Teckning av Louise Lagerheim, 1842, i Musik. Akad:s bibl.

(¹⁹/₁₁ 38): »Hans röst är en bas, eller kanske snarare en bariton med högt uppdriven falsett, som likväl icke är alldeles ren. Stämman är stark, mera skärande än full, utan varken mjukhet eller behag, men för övrigt utvecklad efter det modernas fordringar, inövad till eviga broderier och svårigheter, men vilken övning ej tyckes hava vunnits utan svårighet, ty rösten har här under blivit så sönderbruten, att hon ej mer

förmår uthålla någon ton, en brist, som Hr. B. likväl skickligt söker dölja under ett artificiellt tremolo. — — — I Freja (²³/₁₁ 38) omtalas en liten historia från konserten. Tvänne personer i salongen sitta och samtala med varandra. »Nå,» säger den ene, »tycker du det är roligt att vara på konserten i afton?» — »Nej, det skall Gud veta, jag hade önskat, att jag aldrig varit här.» — »Jag medger det är befängt, men det blir ändå alltid intressant att höra en *Romare!*» — »En *Råmare* menar bror? — Tyst, man kunde höra oss i logen bredvid *ox-ögat.*» — Stackars Belletti! Det var just inga uppmuntrande omdömen, antingen de serverades i form av allvarliga recensioner eller vitsiga anekdoter. Lika litet förmådde han fängsla som komponist. Som redan nämnts, hade Belletti gått igenom en grundlig kurs för den kände kontrapunktikern PILOTTI och hade därmed fått en underbyggnad och musikalisk bildning, som man inte alltid finner hos sångare (och sångerskor). Men som skapande konstnär skulle han dock inte vinna några lagrar, allra minst vid debutkonserten. »Uti *andra* avdelningen fingo vi höra variationer för flöjt och fortepiano, komponerade av Herr Belletti, som tillika själv föredrog fortepianostämman. Om detta nummer tycktes tankarna vara mindre delade. Det var nämligen någonting så barnsligt och beskedligt i dessa variationer, särdeles för fortepiano, att vi väl tro att åtskilliga av Hr. Lindblads eller Hr. Grundéns elever skulle både komponera och exequera dem» (D. A. ¹⁸/₁₁ 38)¹. — En man med mindre portion energi än den Belletti ägde, skulle förmodligen vänt det otacksamma landet ryggen efter dylika välkomsthälsningar. Men det gjorde inte alls den unge italienaren. Han hade tydligen föresatt sig att småningom arbeta sig igenom, därtill kanske uppmuntrad av Jenny Lind, som alltid visade sig uppskatta hans sångkonst. Under ett år framåt sjöng Belletti då och då vid soaréerna i Kirsteinska huset och på konserter. Men någon debut på operan blev dock icke av förrän

¹ Ett häfte (tvärfolio), innehållande sånger av Belletti, finnes i Mus. Ak:s bibl.: »Sept Morceaux de Chant avec Accompagnement de Piano, Composés et très humblement dédiés à Son Altesse Le Prince Royal de Suède et de Norvège par GIOVANNI BELLETTI, Impr. chez C. Svanberg, Stockholm.» — Dessa kompositioner äro visst inte dåligt gjorda, ehuru inte alls betydande på något sätt. De smaka en smula operajargon.

den 2 april 1840, då Belletti uppträdde som Figaro uti valda scener ur »Barberaren». Jag återkommer till detta längre fram.

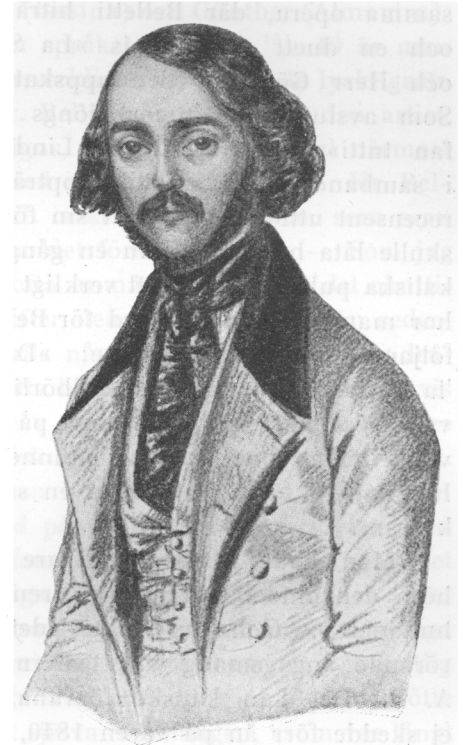
Emellertid — Bellettis förhoppningar att småningom kunna fånga den kallsinniga Stockholmspubliken skulle inte slå fel. Man började vänja sig vid det nya sångmanéret, och efter en liten tid märker man en avsevärd omstämning av recensenter-nas omilda ton. Vid P. Elvers konsert (16 april 1839) konstaterades, att Bellettis röst vann på att höras flera gånger. Visserligen tyckte man fortfarande, att själva rösten var rå och grov, men framförandet — särskilt i buffastilen — var betydligt ledigare. Sångaren hade tagit sig i dramatiskt hänseende, och man ansåg, att han skulle göra sig bättre på scenen än på estraden (D. A. ¹⁸/₄ 39). Vid Jenny Linds konsert den 12 maj s. å. medverkade Belletti i en duett ur Mercadantes opera »Elisa e Claudio», och han erkännes av en anmälare (D. A. ¹⁴/₅ 39) ha visat en stor skicklighet i utförandet, vilket väl närmast har avseende på det tekniska; däremot har man alljämt svårt att försona sig med stämmans klangfärg. I Aftonbladet (¹³/₅ 39) har man en mera avvog uppfattning. Det påstås, att hans metod »är av den sorten, som man i Italien ganska ofta under bar himmel får höra, avväxlande med musiken av Roms och Neapels Pifferari.» — M. a. o., omdömena äro blandade, men tonen är dock inte längre så obarmhärtigt nedgörande som vid första uppträdandet. I själva verket är det ganska egendomligt att se, hur snabbt Stockholms-publikens ståndpunkt till Belletti ändrades. STURZEN-BECKER har i sin essay över Jenny Lind¹ ägnat några sidor åt Belletti — f. ö. hållna i en ganska spetsig, »Orvar-Oddsk» stil. Efter att ha framhållit omslaget hos publiken, kommer han med en smula elak förklaring av orsaken: »En och annan, som hört Italienare sjunga utomlands, försäkrade och bedyrade i alla salonger, att Herr Belletti innehade den moderna stilen i dess högsta potens, och att det just var dylika strupeffekter, som gjorde de stora utlänska sångarnas lycka. Herr Belletti blev småningom upphöjd till heder och värdighet av en ny Lablache, och man sade med fullkomlig tillförsikt: Få vi nu endast även mamsell Lind till Paris på några månader för att utveckla sig till en annan Giulia

¹ Grupper och Personager, sid. 193.

Grisi, så hava vi här en italiensk scen komplett, och den är en narr, som sedan reser till Paris för att söka en sådan». — Det var också något annat, som gjorde sitt till, att intresset för Belletti väcktes. Man hade intryck av, att det låg en viss romantisk hemlighetsfullhet över denne sydlänning »med lockar av hesperisk midnatt jämte andra i högsta måtto intressanta accessoires» (Sturzen-Becker). Åtskilliga små historier — både sanna och falska — spredo sig om signor Bellettis tidigare levnadsöden, vilket ju ofta gör föremålet intressant och pikant tilldragande i den stora allmänhetens ögon. Belletti hade något förnämt diplomatiskt över sig, han betraktades som »utländsk chargé d'affaires inom vår konstvärld.» Och inom ett visst slags artist-aristrokati blev han snart »högsta hönset i korgen».

Jag kan icke här uppehålla mig vid varje konsert eller föreställning, där Belletti under dessa år medverkade, utan inskränker mig att nämna de viktigare. Dit måste man räkna hans andra egna konsert, som gavs den 24 januari 1840, alltså över ett år efter det första framträdandet. Nu var det skillnad på mottagande! Stora Börssalen var

alldeles fylld av en nyfiken publik, som överflödade med bifall, och stora skaror fingo gå därifrån utan att ha fått några biljetter. En bidragande orsak till denna stegrade uppmärksamhet var nog — jämte de nyss nämnda — även de lyckade konserter Belletti givit på den kungl. teatern i Köpenhamn under hösten. Här hade han vunnit stor framgång, och det behövdes väl ofta — då liksom nu — endast, att en konstnär firades utanför Sveriges gränser, så blev hans framgång här

Giovanni Belletti.

Teckning av Maria Röhl 1841. K. bibl.

hemma betydligt underlättad. — — Konserten inleddes med första satsen ur Lindblads Symfoni och därpå sjöng Belletti en basaria ur »Gazza Ladra» (av Rossini). Fioriturerna utfördes med smak och lätthet (Aftonbl. ²⁸/₁ 40) och det musikaliska uttrycket sades vittna om fin uppfattning av kompositionens egenheter. En särskild éloge får Belletti för sin ovanligt böjliga falsettröst (D. A. ²⁸/₁ 40). Senare följde bl. a. en duett ur samma opera, där Belletti biträdades av fröken von Schoultz, och en duett ur Bellinis »La Straniera» med konsertgivaren och Herr Günther, (den uppskattade tenorsångaren vid K. t.). Som avslutningsnummer sjöngs en kvintett ur Mozarts »Cosi fan tutti», där även Jenny Lind, vars namn ju sällan saknas i samband med Bellettis uppträdanden, medverkade. A. B:s recensent uttrycker till slut sin förhoppning, att sångaren snart skulle låta höra sig ännu en gång, »vilket säkert för den musikaliska publiken vore ett verkligt nöje.» Även i andra tidningar har man berömmade ord för Belletti; i Freja (²⁸/₁ 40) ges t. ex. följande drastiska omdöme: »Därefter en basaria ur Operan 'la Gazza ladra' av Rossini, tillbörligt återgiven av konsertgivaren, vars röst är rik om ej just på välljud, åtminstone på toner, vilka trilla som ärter ur munnen. Fläsk fattades dem ej, ty Hr. Belletti förstår att lägga en sann expresion i vad han exekverar».

Man hade ju redan tidigare uttryckt förhoppningen att få höra den omdebatterade sångaren på Kungl. teatern (uti något buffaparti). Och nu tycktes det ock vara något i görningen rörande engagemang vid teatern, att döma av ett uttalande i A. B. Det kan kanske förvåna, att anställningen vid operan ej skedde förr än på våren 1840, då Belletti togs hit redan 1838 av Byström just för att få debutera på scenen. Men den misslyckade första konserten hade förmodligen avskräckt vederbörande. Emellertid visade sig behovet av en ung kraft uti den italienska opera-serian, den romantiska operan och buffagenren allt mera trängande. Den nu över 50-årige Fredrik Kinmansons begåvning låg åt ett annat håll, hans röst hade en helt annan skola och timbre än vad som passade i dessa nya verk¹, och vad var då naturligare, än att man fäste sig vid italienaren Belletti, som alltmera stigit i gunst hos publik och kritik. Han

¹ F. HEDBERG, Svenska operasångare, sid. 280.

var just det rätta temperamentet, »ett äkta söderns barn, sprudlande av liv och eld, rörlig som kvicksilver, glad som ett barn, sjudande och häftig som en vulkan» (s. 283). Därtill ägde han, som vi sett, stark energi och det, som var ansträngning för vanliga människor, lär han tagit endast som tidsfördriv. Allt nog — Belletti blev engagerad och debuterade den 2 april som Figaro (i några scener ur »Barberaren»). De övriga roll-innehavarna voro Fru Gelhaar (Rosina) och Günther (Almaviva); det hela utfördes på italienska språket. I A. B. ¹⁶/₄ 40 är man vänlig och tycker, att debuten verkligen var en av de lyckligaste under den senare tiden. »Hr. Belletti är säkerligen den artist, som på vår scen både till figur, sångmetod och spel närmast uttryckt, vad Rossini avsett med sin Figaro. — — — Hr. Belletti ådagalade en lätthet och säkerhet på scenen, som man ej skulle väntat vid uppträdandet första gången». — Som jag nämnde i början, hade man ofta anmärkningar mot det okultiverade spelet, dock mindre efter denna första debut än sedermera. Belletti var nog icke alls någon rik och mångsidig dramatisk begåvning — även i detta hänseende kan han naturligtvis långt ifrån sättas vid sidan av Jenny Lind. Men att alldeles fränkänna honom större scenisk gestaltningförmåga är oriktigt. Ty just i buffarollerna var han i sin rätta genre, där var han sig själv, »där tände han eld på tröttheten och fick den med sig om icke i någon svindlande fart, så likväl i ett mycket hastigare tempo än det vanliga här hemma, och på det sättet skapade han omkring sig ett samspel som man icke på många år varit van vid på vår lyriska scen, där en vis prudentlig långsamhet hade inrotat sig»¹. Vad man i början allmänt stötte sig på hos Belletti — fränsett själva röstklängen, »som var långt ifrån att ega någon egentlig skönhet»² — var det manérartade, onaturligt affekterade och kantiga i framställningen. Och den lätta, för att icke säga lättsinniga, sydländska livligheten var nog en nagel i ögat på en och annan hedervärd Stockholmsborgare.

Scenerna ur Barberaren spelades några gånger. Under vårterminen medverkade sedan Belletti mest vid konserter, t. ex. den 16 april (vid P. Elvers konsert), då han bl. a. sjöng i en

¹ HEDBERG, Sv. Operasångare, s. 283.

² STURZEN-BECKER, G. o. P., s. 196.

buffa-duett ur Rossinis »Turken i Italien». Den 16 maj var det premiär på Donizettis »Lucie», och då var det första gången Belletti innehade en hel roll. Han sjöng nämligen Ashtons parti, vilket han lärt in på svenska språket under förvånande kort tid. Jenny Lind uppträdde i titelrollen, och det var främst tack vare hennes utmärkta framställning som verket blev en succès. Särskilt i vainsnesscenen gav hon något av det bästa, som den lyrisk-dramatiska konsten dittills haft att uppvisa. Hon sekunderades av Günther (Edgar) och Belletti. Om den

I HST!

*Som jag i morgon när bort och
har något angeläget att afhandla
med Tit, får jag på det entvågna
ste bejdi Tit: hufva godheten göra
mig en vilt i afton. Jag är genom
arrangemang för resan hindrad att
gå ut i afton. Med utmärkt höjkt
Belletti*

Bellettiautograf i Musik. Akad:s bibl¹.

senare har man i stort sett rätt goda lovord: »Det lärer Hr. Belletti till mycken förtjänst att på så kort tid hava hunnit lära sig så mycket av Svenska språket, som han verkligen visat sig kunna; varjämte hans röst, oaktat den visserligen ej ännu har bortlagt en viss Svenska öron stötande hårdhet, ganska väl, ja kanske för mycket väl, fyller partierna, och man upptäcker alltid

¹ Handskriften är ej minst intressant därigenom att den tydligt utvisar, att Belletti till fullo lärt sig svenska språket. Tyvärr är ej adressaten känd, ej heller tiden, då det skrefs. Märkligt nog stavas han där sitt namn med ett l, fastän det eljest över allt skrives med två.

den i alla slags Musikaliska evolutioner inövade sångaren: *men vad hans spel vidkommer är det oss alldeles omöjligt att kunna lovsjunga detsamma*¹. Sant är, att han för själva scenen är ny; men dock borde han någorlunda kunna lära sig att behärska sin kropp, och till den ändan begagna sig av och lyssna till vänners och kamraters råd. Att rätt och tillbörligt behandla sina armar och ben är visserligen ingen smal sak, som man säger; men att hålla kroppen så rak, att åskådaren ej i varje ögonblick måtte befara, att hans avsikt vore att bita i medspelarnas ben, det borde väl ändå kunna gå för sig. För övrigt är Hr. Bellettis vinnande åt den lyriska scenen ett ganska gott och behöfligt fynd» (Freja ²/₆ 40). Liknande beröm — med reservation för själva spelet — ges i D. A. ²⁵/₅ 40, och ett par vänliga rader stå också att läsa i A. B. ²⁷/₅ 40. — I ytterligare någon ny roll framträdde Belletti icke under denna termin. Var han vistades under sommarmånaderna är ej bekant; i en notis uti Freja (¹⁹/₆ 40) omtalas endast, att sångaren skulle fara »åt landsändarna». Men under hösten finna vi honom åter i verksamhet vid Kungl. teatern, där han sedan uppträdde allt som oftast under säsongen 1840—41. Den 12 oktober gav man f. f. ggn »Kärleksdrycken» och Belletti utförde då Belcors roll. I Freja (¹⁶/₁₀ 40) tycker man, att han sjöng sitt parti bäst och berömmar framstegen i svenska språket, »men hans spel är ännu nybörjarens, och han har snarare förökat än förminskat sina kantiga gester och stötande kastningar fram och tillbaka med kroppen». F. ö. erhöi operan ett ganska kyligt mottagande. Den lär ha verkat mera som en »sömndryck» än en »kärleksdryck». Om Jenny Lind medverkat, hade publiken förmodligen varit mer välvillig. — Så ha vi premiären på Bellinis »Den Okända», den 23 januari 1841, då bl. a. trion Lind-Günther-Belletti var i elden. Utförandet lär ha varit mycket berömvärt, framförallt är man naturligtvis förtjust i Jenny, vars glödande känsla förlånade den dramatiska gestaltningen en konstnärlig fulländning. Även Belletti, som sjöng Valdeburgos parti, var »förträfflig». Men det var endast det goda framförandet som räddade operan. Libretton var för »jämmerfull», och musiken med sin sjukliga sentimentalitet

¹ Kurs. av förf.

»verkade i stort sett allför tröttande på ett rent musikaliskt sinne».

De nästa nya roller Belletti fick, voro Bertrams uti »Robert» och, något senare, Orovistus' i Bellinis »Norma», som hade sin premiär den 19 maj. Verket kom närmast upp för att remplacera »Judinnan», som nedlagts efter några repetitioner. Jenny Lind (i titelrollen) berömmes i allmänhet, däremot voro varken Günther eller Belletti vid disposition.

Som bekant företog Jenny Lind 1841 en resa till Paris, som varade ungefär ett år. Hon avreste den 1 juli och åtföljdes av Belletti. Enligt vad Holland-Rockstro (I, 96) uppger, skulle Belletti rått sin väninna att ta lektioner för den sedermera så berömde sångläraren Garcia; men själv hade han icke åtnjutit någon undervisning av denne. Det är f. ö. mycket möjligt, att Belletti hade flera personliga förbindelser i Paris, men därom vågar jag inte yttra mig närmare. Emellertid stannade han icke länge där; han var bunden vid K. teatern i Stockholm, och redan i september finna vi honom också i verksamhet vid vår lyriska scen. Ett rykte, som spritts, att sångaren skulle lämna oss (Freja ^{23/3} 41), hade således intet fog för sig. Att Belletti inte väckte något uppseende i Paris är ju förklarligt, då han endast vistades där ett par månader under sommaren, (juli, augusti) och vi veta ingenting om, att han uppträtt där denna gång, varken som konsert- eller operasångare. Att döma av några rader ur ett brev från J. L. till Charlotte Murray¹, kunde man tro, att han stannade längre, åtminstone till slutet av oktober: » — — La Blache, oh — oh — sådan volym såväl röst som karl: Sjunger mycket likt Belletti. A propos Belletti, så måste han komma att göra enormt uppseende här. Ingen, ingen sjunger bättre än han av dem alla. Han behövs även». Detta uttalande måste ha avsett ett eventuellt uppträdande i framtiden, om Belletti då skulle återvända till Paris. Hur som helst, redan den 24 september annonseras i tidningarna om hans medverkan vid en föreställning vid K. teatern »till förmån för M:lle Taglioni.» — Bland sångarens uppträdanden under hösten ha vi att påminna oss hans egen recettafton den 29 nov., då man bl. a. uppförde »Kärleksdrycken». Belletti

¹ Den ^{18/10} 41; meddelat av LOTTEN DAHLGREN, Till Jenny Linds historia, Ord och Bild 1913.

hade nu övertagit Dulcamaras parti (i st. f. Belcors) »Herr Belletti var, såsom Dulcamara, i sin rätta genre — den glada, friska, humoristiska, full av upptåg och sprittande av nöje. Vi hava aldrig sett honom som så god skådespelare och knappast hört honom med så mycket musikaliskt intresse» (D. A. ^{1/12} 41). Den 14 mars följande år uppträdde B. vid Fru Gelhaars recett som Figaro i »Barberaren», (som nu gavs fullständig), och den 10 maj som Marcel vid premiären på »Hugenotterna». Partiet lär ha legat för lågt för sångaren, som allt emellanåt fick springa »oktaven över». Man tyckte det hade varit bättre att låta Belletti få överta Saint-Bris' roll, som nu sjöngs av Kinmanson. I Freja (^{13/5} 42) anser man, att sångaren var alltför buffa-artad, framställningen blev därigenom något parodisk, »vad den minst av allt får vara». Detta uttalande fick sitt lilla efterspel. Belletti blev nämligen förtörnad och hotade att lämna teatern. Men Freja blev icke svaret skyldig. Den 31 maj fick man läsa om »Herr Bellettis lagerkröning den 27 maj detta år» med det meningsfulla mottot: »Piff, Paff, Puff, Piff! Gå på! (Hottentotterne¹)». Artikelförfattaren tycker, att Bellettis hot »är tämligen oförskämt» och framhåller, hur sångaren hela tiden bemötts med opartisk och rättvis kritik. Man hade erkänt hans framsteg, energi och talang, som buffasångare var han värd de bästa lovord, och man kunde inte undra på, att han snart blev en »modartikel». »Belletti fann det själv och ökade därför sina pretentioner på teaterns kassa ända till 100 R:dr för aftonen och en recett på året. — — — På detta sätt har det lyckats Hr. B. att vid K:gl. Teatern förskaffa sig vida större inkomster, än kanske någon Svensk skådespelare före honom förmått bereda sig». När nu Belletti uppträdde i Hugenotterna, vågade recensenten i Freja yttra, att Marcells parti icke låg inom Bellettis genre. Detta bringade italienarens mod i svallning, och i häftigheten ville han lämna vår scen: »Vi fråga dem, som affektera att vara Hr. B:s beundrare och vänner, om de anse detta Hr. B:s uppförande värdigt den vänskap de bevisat honom, om de anse det motsvarande den stora uppmuntran, varmed publiken belönat honom?» — Sedan följer en ironisk och mycket beskildring av Bellettis »lagerkröning» efter sista akten.

¹ = Hugenotterna.

»Nu var femte och sista akten slut. Det ökända benparet börjar röra på sig och några röstar ropa på 'Belletti': Bums ridån upp och Hr. Belletti fram. Han leder med sig vid handen Hr. Günther, för att i nödfall ha något att stödja sig på. Hr. Belletti bockar och tyckes vänta på något, men den väntar aldrig för länge, som väntar på något gott, ty in i orkestern störtar en figur nästan fyrfota, hållande i ena handen en krans av

Julius Günther.

Teckning av Louise Lagerheim, 1842, i Musik.
Akad:s bibl.

lager och, såsom några påstå, även med persilja ibland, på det belöningen skulle vara desto mer talande. Språnget är så våldsamt, att både hurra-basen och kontrabasen äro nära att bryta halsarna av sig. Nu inslungas kransen. Ämnad bepryda Hr. Bellettis tinning, är kransen nog oförskämmd att först sluta sig kring en annan ljuspunkt, nämligen en lampa i rampen. En av orkesterns herrar, som känner att lageroset blir för starkt, höjer stråken och petar därmed kransen från lampan och inlangar den framför Hr. Bellettis fötter. Hr. Belletti dröjde ej att nappa tag i den, och står nu med lagern, lik en Apollo

i »Hottentott»-kostym. — Lik devisen vid en fastlagspipa, hänger vid kransen några gudomliga verser, som försäkra, att »det är varmt i syd men kallare i nord» och tala om »gudaton» och »himla-son» o. s. v. Hr. Belletti, som är mycket rörd, tittar åt höger och vänster för att få tag i någon, som har lust att läsa upp verserna. Vi begripa icke varföre författaren till dessa verser ej skrev dem för någon melodi ur »Hottentotterna», t. ex.

den här: »Vi skjuta, bränna dem! Piff, paff, puff, piff! Gå på!», ty då hade Hr. Belletti kunnat sjunga dem; men ingenting är fullkomligt här i världen. I kulisserna stå visserligen många aktörer och aktriser, som så till vida synas dela Hr. Bellettis glädje, som de grina rätt hjärtligt åt hans lagerkröning; men ingen — ingen är så hederlig och träder fram att deklamera — ingen — ingen! Under tiden väsnas i salongen både med händer och fötter, förmodligen för att taga ner kronan och även sätta denna jämte kransen på Hr. Bellettis huvud. Slutligen när ingen deklamator kommer in, vad är att göra? — — »Låt oss avlägsna oss», såsom det heter i »Robert le diable» — Och nu avlägsnar sig Hr. Belletti, bärande kransen framför sig alldeles som när man bär en portion biffstek med lök och potatis, och försvinner. Han behöver ej mera återvända till Italiens klassiska jord, ty vilken mera klassisk lagerkröning, än denna, kan väl vänta honom i Hesperiens skönaste lunder!»

G. Belletti i »En majdag i Varend».
Musikhist. Museet.

Under hösten 1842 sjöng Belletti åter ofta tillsammans med Jenny Lind, som kom tillbaka från Paris i oktober och gjorde sin rentrée på operan som Norma (den 10 okt.). Nästa år, den 9 jan., hade Belletti recett, och då framfördes bl. a. f. f. ggn Bellinis »Sömnångerskan». Belletti sjöng Greve Rudolfs parti, och de övriga medverkande voro Fru Gelhaar (Amina), Günther, Fru Frösslind, Mlle Fundin, m. fl. Varken själva operan eller utförandet lär ha varit intresseväckande. Belletti tycktes »vara nästan generad av sin roll» (D. A. ¹¹/₁ 43). Den 13 mars gavs »Figaros Bröllop» vid Kinmansons recett;

Belletti spelade Figaro och Jenny Lind Grevinnan, båda för första gången. Föreställningen var enligt fleras åsikt utmärkt, med helt ny uppsättning. Vår stora sångerska gjorde ett djupt intryck på publiken, ehuru entusiasmen icke var fullt så stor som vid flera föregående tillfällen. Sången var mästerlig, men hennes spel ej så fulländat som vanligt. Vad angår Belletti godkännes han som en »ganska god» Figaro och berömmes särskilt för sitt tydliga textuttal. Mest förtjust är Svenska Biet,

J. Lind i »En majdag i Varend» (120).
Musikhist. Museet.

hos vilken Belletti även i allmänhet stod i gunst. — Nästa gång Belletti lät höra sig i en ny roll var uti BÖTTIGERS »En majdag i Varend» (den 11 maj), där han uppträdde som Farniente, kringvandrande italiensk gipsfigurförsäljare, (en roll, som lär ha inlagts enkomför Bellettisräkning). Och så ha vi — i elfte timmen av säsongen — premiären på Rossinis »Skatan» vid J. A. Bergs¹ recett. Jenny Lind var Tjänsteflickan, och Belletti hade på sin lott Bydomarens parti, en uppgift som han löste till recensenternas belåtenhet. F. ö. ansågs verket som ett rätt obetydligt opus.

Den sista säsongen, under vilken Belletti uppträdde (1843—1844), kan jag gå hastigt över. Han sjöng i tre nya roller, och uppträdde mycket ofta i de redan nämnda². Och så anlätades han jämt och ständigt för att medverka vid konserter. Den 11 maj (1844) uppfördes v. Booms romantiska opera »Necken», där sångaren

¹ Jenny Linds gamle lärare.

² Rudolfs parti (Somnambula) tycktes B. ej vara förtjust i. Det övertogs under denna säsong av Dannström.

hade titelrollen (Jenny Lind: Thyra), den 29 s. m. var det recett för Belletti, som uppträdde som Selim i Rossinis »Turken i Italien» (Jenny Lind: Donna Fiorilla), och den 17 juni gav man Donizettis »Anna Boleyn». Själva operan tilltygas ganska illa, t. ex. av —n— uti A. B. Belletti ägnas delvis beröm för hans framställning av Henrik. Men han »skulle göra väl uti att söka bortlägga en viss rudess, som ej sällan är märkbar hos honom och här utgör ett dåligt surrogat för uttrycket av det majestätiska».

Med denna termins utgång slutade Belletti sin »lärotid» vid K. teatern. Nu hade han fått scenisk rutin och gjort betydande vokala framsteg; hela hans apparition var ju f. ö. lämplig för operans gebit. Vad var då naturligare, än att han ville pröva sin lycka utomlands! Men den viktigaste orsaken till att Belletti nu lämnade oss, var nog den, att Jenny Lind inte längre skulle vara kvar i Stockholm. Hon for i juli till Dresden och redan i oktober till Berlin, där hon ville söka slå igenom; genom Meyerbeers relationer skulle hon lätt bli introducerad i de högre kretsarne och få sjunga vid hovet och på operan. Belletti trivdes ej längre här hemma; det var ju framför andra just Jenny Lind,

B. Lumley.
Ur »Remiscenses of the opera»,
London 1864.

som hade visat sig uppskatta hans förmåga. Det hade uppstått ett gott kamratskap dem emellan och det är lätt att förstå den saknad hennes sympatiska konstnärspersonlighet efterlämnade¹. Han återvände till Italien och tycks där ha haft stor framgång. Han sjöng bl. a. i Florens och Livorno uti sina glansroller i Rossini- och Donizettioperorna. Emellertid — när Jenny Lind

¹ En tredje orsak till Bellettis resa till Italien kan sökas däri, att skulptören Byström för sin hälsas skötande lämnade Stockholm för att resa till Rom. Belletti hade 1838 tillsammans med honom kommit till den svenska huvudstaden, nu lämnade han den i samma sällskap. Bellettis vistelse hos oss sammanfaller således till alla delar med Byströms-

hade kommit till London (1847) och engagerats av Lumley, den bekante operadirektören, rekommenderade hon snart sin f. d. kamrat från Stockholmsscenen: »— — in her letters to me, the young prima donna spoke favourably of her brother artist and evinced a sincere solicitude for his engagement. Her opinion was subsequently confirmed by general assent» (LR). 1848 uppträdde Belletti f. f. ggn i London på Her Majesty's Theatre uti Ernani tillsammans med Mlle Cruvelli. »Steady and sound as a musician, Belletti seemed to place his feet upon the boards of the opera-house with a consciousness that it was firm ground. — — — Belletti took up his position from the very first evening of his appearance — a position incontestable and uncontested. This was a pleasing circumstance for her [Jenny Lind], who had in some measure staked her own reputation for judgment on the success of her estimable comrade.» — Senare gjorde Belletti en tur till Paris och sjöng där med lika stor succes. När Jenny Lind planerade sin konsertresa till Amerika med Barnum som impressario, tänkte hon åter på Belletti; han skulle följa med, och den 9 jan. 1850 undertecknades kontraktet. Resan blev en oerhörd framgång, vari även Belletti hade sin stora andel. Efter ett par år återvände man till Europa, Jenny Lind for med sin man till Tyskland, men Belletti begav sig åter till London. Här framträdde han ånyo på scenen och under senare åren därjämte, liksom Jenny, som oratoriesångare i klassiska verk. När den svenska sångerskan på hösten 1858 bosatt sig i England, gjorde de tillsammans med Joachim, Piatti, m. fl. ofta konsertturnéer, även i Skottland och Irland, och firade lysande triumfer, varhelst de kommo fram. Belletti stannade i England till slutet av år 1862 och drog sig därefter tillbaka från sin offentliga verksamhet, alltså redan innan han ingått i sitt femtionde år. Han stod nu på höjden av berömmelse, allmänt erkänd och skattad som konstnär. Förmodligen påverkades han i sitt beslut av Jenny Linds exempel, då hon mot slutet av 40-talet alltmer började fjärma sig från den sceniska konsten och senare även i övrigt uppträdde mindre ofta än förut. Kanske var han också blaserad och trött på det kringflackande konstnärslivet. Mitt upp i all denna ryktbarhet ville han emellertid återvända till sin fädernestad för att njuta sitt »otium cum dignitate». Och i Sarzana levde han resten av sitt liv i avskildhet, men allmänt respek-

terad. Han umgicks mest med sin familj och sina släktingar, med vilka han delade sina antagligen rätt försvarliga inkomster från de föregående årens teaterliv och konsertresor (GD). — Vilket år sångaren dog, är mig icke bekant.

Om jag icke här givit någon jämnt balanserad och utförlig skildring av Bellettis hela liv, har orsaken i första rummet — som framhölls i inledningen — varit bristen på källmaterial. Vidare har det begränsade utrymmet tvingat till koncentration på det för oss väsentligaste, som rör sig om Bellettis vistelse i Stockholm och hans förbindelse med Jenny Lind. Någon allsidig biografisk framställning har uppsatsen inga anspråk på att ge. Men jag hoppas, att den likväl i någon mån kan utfylla ett tomrum i den outtröttliga forskningen rörande Jenny Lind och hennes levnadsmiljö. Och det är också att hoppas, att framtiden skall bringa åtskilligt nytt i dagen, som är ägnat att komplettera denna skildring och skänka belysning åt flera detaljer av värde.